
Взаємозв'язок економічних і соціальних механізмів в інноваційній моделі соціоекономіки

Зоя Галушка

Кафедра економічної теорії, менеджменту і адміністрування. Економічний факультет, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, Україна
ORCID: 0000-0003-0597-5221

Назар Жук

Кафедра економічної теорії, менеджменту і адміністрування. Економічний факультет, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, Україна
ORCID: 0000-0003-0597-5221

Для цитування цієї статті:

Галушка Зоя, Жук Назар. Взаємозв'язок економічних і соціальних механізмів в інноваційній моделі соціоекономіки. International Science Journal of Management, Economics & Finance. Vol. 3, No. 6, 2024, pp. 23-33. doi: 10.46299/j.isjmef.20240306.02.

Надійшла до редакції: 11 листопада 2024 р.; **Схвалено:** 30 листопада 2024 р.;

Опубліковано: 01 грудня 2024 р.

Анотація: у статті досліджується взаємозв'язок економічних і соціальних механізмів в інноваційній моделі соціоекономіки з метою обґрунтування її як моделі стійкого економічного розвитку. Інноваційність такого підходу полягає в тому, що попередні соціально-економічні дослідження були зосереджені здебільшого на окремих аспектах економічних та соціальних процесів, розглядали їх у відриві одне від одного. Побудовано структурно-логічну схему, яка показує вплив соціоекономіки на функціонування соціальної системи. Показано, що моральні імперативи, правові норми та етичні принципи формують зобов'язання людини, а ціннісні орієнтації економічних суб'єктів, узгоджені з культурними та моральними нормами, обмежують вибір цілей і засобів у економічній сфері. Разом вони визначають організаційну структуру – формальні та неформальні інститути, що формують механізми і способи регулювання економічних відносин, визначають політичний, господарський і культурний порядок. Соціоекономіка як інноваційна модель, спрямована на трансформацію соціальної системи, роблячи її більш гнучкою та відкритою до змін, необхідних для забезпечення сталого економічного розвитку. Вона виступає інструментом, який дозволяє соціальній системі ефективніше адаптуватися до сучасних викликів, таких як соціальна нерівність, екологічні зміни та інші глобальні проблеми, що вимагають інтеграції соціальних та економічних цілей. Наведено основні аргументи, які обґрунтовують соціоекономіку як інноваційну модель: соціоекономіка підкреслює, що економічний розвиток неможливий без урахування соціальних факторів; важливим елементом соціоекономіки є екологічна відповідальність; вона застосовує нові управлінські моделі, що передбачають співпрацю державного, приватного та громадського секторів; вона розглядає людський капітал як ключовий ресурс для розвитку; важливим аспектом соціоекономіки є використання міжнародного досвіду соціалізації, коли інтеграція соціальних програм в економічну політику стала успішною, демонструючи адаптацію інноваційних підходів до національних умов.

Ключові слова: соціоекономіка, інноваційна модель розвитку економіки, економічні і соціальні механізми, стійкий розвиток, моделі сталого економічного розвитку

1. Вступ

На межі XX і XXI століть концепція сталого розвитку стала основною парадигмою розвитку економіки, що формує принципи господарювання в умовах обмежених ресурсів. Вона поєднує довгостроковий розвиток і збереження природних ресурсів, соціальну справедливість і економічне зростання для сучасних і майбутніх поколінь. Ця концепція лежить в основі всіх постіндустріальних моделей розвитку. Проте в умовах VUCA та BANI-світу її реалізація стикається з низкою викликів, таких як орієнтація на короткострокові результати, брак стимулів і регуляторних механізмів для бізнесу, політичні та економічні бар'єри, нестача ресурсів і інфраструктури, а також геополітичні конфлікти, що руйнують економіки та соціальні системи. Це вимагає розробки моделі економічного розвитку, яка забезпечить стійкість та досягнення цілей сталого розвитку.

Модель сталого розвитку в сучасних умовах - це концептуальна структура, що поєднує економічне зростання, соціальний добробут і екологічну стійкість для досягнення довгострокового збалансованого розвитку. Вона враховує складні взаємозв'язки між економічною активністю, соціальними процесами та екологічними обмеженнями, дозволяючи проводити кількісну та якісну оцінку сценаріїв розвитку. Завдяки цьому можна розробляти стратегії, які враховують потреби як поточних, так і майбутніх поколінь, оптимізуючи використання ресурсів.

Серед визнаних моделей сталого розвитку: тристороння модель стійкого розвитку (Triple Bottom Line - TBL) Дж. Елкінгтона (1994); зелена економіка (Green Economy) Г. Дейлі та Н. Стерна; спільна економіка (Sharing Economy) Р. Ботсман і Р. Роджерс (2010); економіка добробуту (Welfare Economy) А. Пігу та В. Баумоля, а також так звана економіка пончика (Doughnut Economy) К. Рейворд (2012). Ці моделі є концептуальними інструментами, що допомагають описувати, аналізувати й передбачати економічні процеси в різних умовах.

Інноваційною моделлю сталого розвитку, з нашого погляду, можна вважати соціоекономіку, яка інтегрує економічні та соціальні процеси для забезпечення стійкого економічного розвитку.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Соціоекономіка - це сфера наукових досліджень, яка аналізує закономірності сучасного економічного життя з точки зору моральних імперативів та принципів соціальної справедливості. Її об'єктом є господарська діяльність на різних територіальних і організаційних рівнях, а предметом - економічні відносини, що регулюються морально-етичними вимогами та принципами. Моральні імперативи, правові норми та етичні принципи формують зобов'язання людини, а ціннісні орієнтації економічних суб'єктів, узгоджені з культурними та моральними нормами, обмежують вибір цілей і засобів у економічній сфері. Ринкові агенти формують свої рішення не лише на основі раціонального інтересу та максимізації прибутку, але й з огляду на моральні обмеження, соціальні зобов'язання та очікування. Соціоекономіка розглядає суспільство як цілісність, що базується на вільному виборі та відповідальності індивідів, а економічна поведінка охоплює не лише господарську діяльність, а й усі аспекти суспільного життя. Соціоекономіка пропонує інноваційні підходи для розв'язання глобальних викликів, таких як нерівність, зміна клімату та нестача ресурсів, сприяючи довготривалому сталому економічному розвитку через інтеграцію економічних, соціальних та екологічних механізмів у єдину систему.

Основні аргументи, які обґрунтовують соціоекономіку як інноваційну модель такі:

1. Соціоекономіка підкреслює, що економічний розвиток неможливий без урахування соціальних факторів, як-от добробут, справедливий розподіл ресурсів, боротьба з бідністю та соціальна згуртованість, що сприяє стійкому економічному розвитку, орієнтованому на людину.

2. Важливим елементом соціоекономіки є екологічна відповідальність, яка передбачає зменшення негативного впливу на довкілля шляхом ефективного використання ресурсів, розвитку зеленої економіки та впровадження екологічно безпечних технологій, відповідно до глобальних цілей сталого розвитку ООН.

3. Соціоекономіка застосовує нові управлінські моделі, що передбачають співпрацю державного, приватного та громадського секторів, відкриваючи можливості для крос-секторальної взаємодії та розробки гібридних управлінських рішень, які відповідають викликам глобалізації та технологічного прогресу.

4. Інноваційність соціоекономіки полягає в тому, що вона розглядає людський капітал як ключовий ресурс для розвитку. Соціальні інвестиції в освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і розвиток навичок стають пріоритетом для забезпечення стійкого економічного зростання.

5. Важливим аспектом є використання міжнародного досвіду соціалізації економіки, як-от скандинавські країни, де інтеграція соціальних програм в економічну політику стала успішною, демонструючи адаптацію інноваційних підходів до національних умов.

3. Мета і задачі дослідження

Метою статті є обґрунтування взаємозв'язку економічних і соціальних механізмів в інноваційній моделі соціоекономіки. Інноваційність підходу до обґрунтування моделі соціоекономіки полягає в тому, що попередні соціально-економічні дослідження були зосереджені здебільшого на окремих аспектах економічних та соціальних процесів, розглядаючи їх у відриві одне від одного. Нова модель соціоекономіки інтегрує ці процеси, пропонуючи комплексний підхід, який враховує взаємодію економічних і соціальних чинників.

4. Аналіз літератури

Соціоекономічна проблематика завжди мала актуальне значення, а її систематичне дослідження розпочалося ще в 1930-х роках і стало об'єктом уваги багатьох соціальних і поведінкових наук. Сьогодні соціоекономіка виступає як дослідницька парадигма, що вивчає соціально-економічні процеси з використанням методологічних підходів економічної соціології, економічної теорії, економічної психології, інституційної та поведінкової економіки. Представники цих наук по-різному інтерпретують предмет соціоекономіки, зосереджуючи увагу на різних аспектах взаємодії економічних і соціальних процесів. Важливим внеском у цю дискусію став твір К. Поланьї «The Great Transformation» (1944), у якому він підкреслює, що економічні процеси не можуть бути зведені лише до ринкових механізмів; ізоляція економіки від соціальних аспектів може призвести до небажаних наслідків для суспільства. М. Ганновер у роботі «Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness» (1985) зазначає, що економічні дії завжди залежать від соціальних взаємодій і нерозривно пов'язані з соціальними мережами та інститутами. П. Бурдьє в праці «A Social Critique of the Judgement of Taste» (1979) показує, як економічний, культурний і соціальний капітали взаємодіють і впливають на розподіл ресурсів у суспільстві, підкреслюючи значення соціальних структур.

У 1989 році Амітай Етціоні заснував у Гарвардській школі бізнесу Товариство сприяння соціоекономічним дослідженням (Society for the Advancement of Socio-Economics - SASE). Ця міжнародна організація об'єднала науковців із понад 50 країн. Представники цього товариства стверджують, що економічна діяльність завжди існує в контексті соціальних відносин, політики та культури. Етціоні наголошує, що економічна поведінка не завжди є суто раціональною; люди часто діють під впливом моральних норм, колективних цінностей та етичних переконань. Він підкреслює: «Економічні моделі, що ігнорують соціальні та етичні аспекти людського життя, неминуче призводять до помилкової політики. Для розуміння реальних економік необхідно враховувати цінності та інститути, що формують економічну поведінку»[1].

Завдяки міждисциплінарній взаємодії поступово склався синтез, що об'єднує теорії, методи та методології різних наукових напрямів для досягнення нових наукових результатів як у рамках окремої науки, так і на перетині кількох дисциплін. Міждисциплінарний підхід до визначення соціоекономіки слугує способом розширення наукового світогляду. Міждисциплінарні порівняння при визначенні соціоекономіки зазначено у Табл. 1.

Таблиця 1. Міждисциплінарні підходи до визначення соціоекономіки

Підхід	Основний фокус	Визначення соціоекономіки	Ключові поняття
Соціологічний Е. Дюркгейм, М. Вебер, П. Бурдьє, Т. Парсонс [2; 3; 4;5]	Соціальна структура, нерівність, соціальний капітал	Вивчення взаємодії між соціальними інститутами та економічними процесами	Соціальний капітал, соціальна мобільність, соціальні інститути
Економічний А. Сен, Е. Остром, Дж. Стігліц, Р.Шиллер	Попит і пропозиція, продуктивність, добробут	Модель економічного розвитку, що враховує соціальні аспекти і сприяє сталому зростанню	Ринкові механізми, соціальна справедливість, продуктивність, економічний добробут
Політичний К. Поланьї, Н. Фрейзер, Дж. О'Коннор [6; 7; 8]	Роль держави, політична стабільність, соціальна політика	Зосереджена на регулюванні ринкових процесів і забезпеченні соціальної справедливості	Державне регулювання, соціальні програми, політика перерозподілу
Психологічний Д.Канеман, А. Тверські, Р.Талер, А. Маслоу, Дж. С. Адамс, Ф. Фукуяма [9; 10; 11; 12; 13]	Поведінка, когнітивні процеси, вплив груп, мотивація, принципи справедливості	Поведінковий підхід до соціоекономічних рішень, врахування мотивацій та когнітивних упереджень	Поведінкові упередження, соціальні норми, когнітивні спотворення

Економісти, визначаючи сутність соціоекономіки, все більше зміщують увагу від виключно економічних показників до більш комплексного розуміння розвитку, що включає соціальні аспекти. На це звертають увагу Нобелівські лауреати: А. Сен (1988), Е. Остром (2009), Г. Мюрдаль (1978), Дж. Стігліц (2001), М. Юнус (2006), Р. Шиллер (2013), А. Банерджі, Е. Дюфло і М. Кремер (2019) [14, с.10]. Зокрема, лауреати Нобелівської премії з економіки 2024 р. Д. Аджемоглу, С. Джонсон і Дж. Робінсон показали, що відмінності в політичних і економічних інституціях, особливо ті, що були сформовані в колоніальний період, значною мірою визначають нерівність і процвітання країн сьогодні. Вони розробили теоретичні інструменти для розуміння стійкості цих інституцій [15; 16].

Таким чином, соціоекономіка поступово трансформувалася з наукової парадигми, яка розглядає економічну діяльність через призму соціальних відносин, цінностей, інститутів і потреб суспільства, та з тренду економічного розвитку в сучасну інноваційну модель функціонування економічної системи, орієнтовану на забезпечення її стійкого розвитку [16].

5.Методи досліджень

У процесі написання статті застосовано такі методи: логічне узагальнення та наукову абстракцію для уточнення змісту моделі сталого розвитку; порівняльний аналіз для дослідження підходів до визначення суті соціоекономіки; системний аналіз для виявлення взаємозв'язків між економічними та соціальними механізмами в інноваційній моделі

соціоекономіки; методи систематизації, групування та логічного узагальнення для впорядкування наукової інформації та формулювання висновків.

6.Результати досліджень

Соціоекономіка як модель, що забезпечує стійкий економічний розвиток, базується на динамічній взаємодії багатьох елементів, кожен з яких впливає на інші через прямі та зворотні зв'язки (Рис.1).

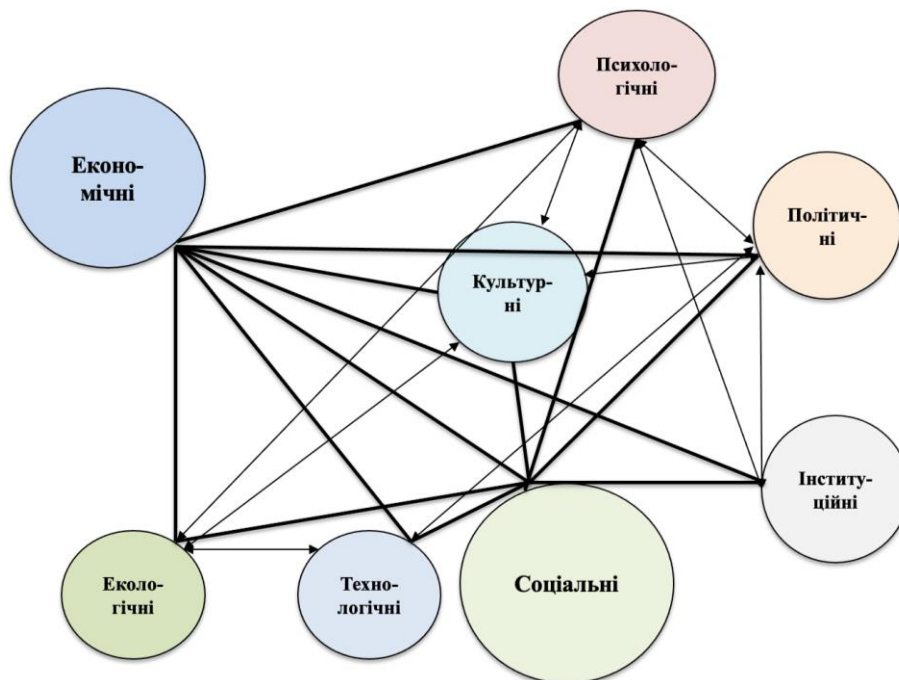

Рис.1. Схема зв'язків у моделі соціоекономіки.

Наведена схема дозволяє краще розуміти вплив різноманітних факторів на розвиток суспільства та знаходити більш стійкі рішення для сучасних викликів. Для забезпечення стійкості системи необхідне гармонійне узгодження економічних, соціальних, політичних та екологічних чинників. Відхилення в одному елементі, наприклад, економічні кризи або соціальні нерівності, можуть викликати порушення в усій системі.

Різноманітність прямих і зворотних зв'язків між економічними, соціальними, політичними, інституційними та іншими чинниками утворює динамічну та збалансовану систему. Розглянемо основні елементи такої соціоекономічної моделі:

Економічні елементи охоплюють рівень технологічного розвитку, продуктивність праці, людські, природні та капітальні ресурси, інновації; механізми перерозподілу доходів, нерівність, зайнятість, податкову систему; структуру та рівень споживання, споживчі звички, добробут домогосподарств; інвестиційні обсяги, їх напрямок, вплив на економічне зростання; банківську систему, ринок цінних паперів, фінансову доступність.

Соціальні елементи, такі як освіта, охорона здоров'я, демографічні процеси, соціальна політика, відображають доступність і якість освіти та її вплив на зайнятість; доступ до медичних послуг і здоров'я населення як чинник продуктивності; соціальні ліфти, рівень соціальної нерівності; демографічні показники, такі як народжуваність, смертність, міграція, старіння населення; соціальні гарантії, пенсійну систему та соціальний захист.

Політичні елементи, зокрема стабільність, державне управління, демократія, міжнародні відносини, визначають рівень політичної стабільності та її вплив на економіку; ринкове регулювання, корупцію, ефективність інституцій; залученість громадян у політичний процес, доступ до інформації, прозорість влади; зовнішньоекономічні зв'язки, вплив глобалізації та міжнародні угоди.

Інституційні елементи, такі як правова система, економічні та соціальні інститути, освіта і наука, характеризують рівень захисту прав власності, верховенство права, прозорість правосуддя; ринкове регулювання, податкову систему, правила ведення бізнесу; ефективність організацій, які забезпечують соціальні гарантії; інституційне забезпечення розвитку людського капіталу та підтримку наукових досліджень.

Екологічні елементи, серед яких природне середовище, екологічна політика, ресурсна база, відображають вплив економічної діяльності на довкілля, впровадження екологічно чистих технологій; норми природоохоронної діяльності, участь у міжнародних екологічних угодах; використання природних ресурсів та їхній вплив на економічну стійкість.

Культурні елементи, як-от культурні цінності, підприємницька культура, інформаційна культура, демонструють вплив на економічні рішення, споживчі моделі, ставлення до праці; інноваційність, готовність до ризику, підтримку підприємництва; рівень обізнаності суспільства, доступ до інформації та цифровізацію економіки.

Технологічні елементи, включаючи інновації, технологічний прогрес, цифровізацію, визначають вплив технологій на економіку, соціальні процеси та політичну стабільність; ступінь інтеграції цифрових технологій у виробничі та соціальні процеси, розвиток інтернет-економіки.

Такий комплексний підхід допомагає не тільки зрозуміти процеси в межах національної економіки, але й аналізувати вплив різноманітних чинників на соціоекономічний розвиток країни. Суть цього підходу полягає у визнанні взаємозалежності соціальних та економічних процесів, що забезпечує гармонійний розвиток. Для встановлення взаємозв'язків між економічними та соціальними елементами в екосистемі соціоекономіки з урахуванням різноманітних чинників слід розглядати систему як складну динамічну структуру, де кожен елемент впливає на інші.

Прямі зв'язки:

Політичні чинники → *Економічні процеси*: Політичні рішення, такі як податкові політики, впливають на інвестиційний клімат, зайнятість і рівень доходів населення.

Інституційні структури → *Соціальні результати*: Ефективні інституції сприяють зменшенню нерівності та забезпеченню соціального захисту, що, у свою чергу, впливає на соціальну стабільність і добробут.

Екологічні умови → *Економічний розвиток*: Природні ресурси та екологічні обмеження визначають економічні можливості, зокрема у сферах сільського господарства, туризму та енергетики.

Технологічний прогрес → *Економічне зростання*: Інновації підвищують продуктивність і сприяють розвитку нових галузей, що стимулює економічне зростання.

Культурні норми → *Споживча поведінка*: Культура формує потреби та пріоритети, впливаючи на споживчий попит, особливо в умовах зростання екологічної та етичної свідомості.

Зворотні зв'язки:

Економічні результати → *Політичні рішення*: Зростання нерівності або економічної нестабільності стимулює політиків змінювати соціальну та економічну політику для зниження напруженості.

Соціальна стабільність → *Інституційна ефективність*: Соціальна згуртованість сприяє злагодженій роботі інституцій та їхній здатності виконувати функції, що зміцнює довіру до держави.

Екологічна деградація → *Соціальна поведінка*: Погіршення екологічних умов змушує суспільство приймати екологічно відповідальну поведінку, підтримувати «зелені» інновації та екологічні практики.

Економічний розвиток → *Технологічний прогрес*: Економічні інвестиції створюють попит на нові технології, особливо в галузях, які сприяють оптимізації ресурсів та зменшенню впливу на довкілля.

Психологічні фактори → *Економічна активність*: Психологічне благополуччя і рівень щастя населення впливають на його продуктивність і бажання витратити або інвестувати, що безпосередньо впливає на економіку.

Інноваційність соціоекономіки як моделі сталого економічного розвитку полягає в трансформації наявних соціально-економічних систем через інтеграцію соціальних інтересів і потреб у економічні процеси, що сприяє стійкому розвитку. Вона дозволяє планувати довгострокові еволюційні зміни, орієнтовані на підвищення добробуту населення, без порушення рівноваги системи. Модель базується на синергетичній взаємодії економічних і соціальних інститутів, де кожен елемент впливає на інші, створюючи додаткову вартість. Ключовим компонентом є наявність компенсаційних механізмів, що стабілізують негативні соціальні та економічні наслідки через співпрацю різних секторів, зокрема держави та бізнесу. Соціоекономіка досягає високого рівня інтеграції із зовнішнім середовищем, забезпечуючи екологічну рівновагу, соціальну справедливість та економічну стійкість. Отже, інноваційні характеристики соціоекономіки включають активність, еволюційність, синергетичність та збалансованість.

Соціальна система, як широке поняття, задає рамки, в яких існують та розвиваються всі соціальні та економічні процеси, а соціоекономіка як інноваційна модель орієнтована на інтеграцію цих процесів для забезпечення довгострокової стійкості та гармонії в межах цієї системи. Соціальна система є рамкою, в межах якої соціоекономічна модель може бути реалізована, адаптуючись до існуючих соціальних норм, цінностей і інститутів. У той же час, соціальна система вимагає адаптації для того, щоб підтримувати стійкий розвиток, що орієнтується на соціоекономічні цілі (рис.2).

Соціоекономіка як інноваційна модель спрямована на трансформацію соціальної системи, роблячи її більш гнучкою та відкритою до змін, необхідних для забезпечення сталого економічного розвитку. Вона виступає інструментом, який дозволяє соціальній системі ефективніше адаптуватися до сучасних викликів, таких як соціальна нерівність, екологічні зміни та інші глобальні проблеми, що вимагають інтеграції соціальних та економічних цілей.

Соціальні системи базуються на певних цінностях, що впорядковують людські відносини та формують типи соціальних взаємодій. Через норми, правила та організаційну культуру суспільство вибудовує свою структуру, яка включає як формальні, так і неформальні інститути, що визначають роль індивіда в суспільстві та способи об'єднання інтересів для досягнення спільних цілей. Ефективне управління національною соціально-економічною системою потребує узгодження загальнолюдських культурних принципів із національними цінностями. М. Грондона виділив двадцять культурних факторів, які впливають на розвиток або стримують його, і показав, що ці відмінності мають тісний зв'язок з економічною ефективністю. Він вважає, що прогрес або відставання зумовлені внутрішнім вибором суспільства. Серед важливих факторів - релігія, мораль, ставлення до багатства і конкуренції, чесноти, такі як пунктуальність, ставлення до часу, раціональність, світогляд, ставлення до демократії.

Організаційна структура об'єднує внутрішні механізми самоорганізації, зумовлені культурою та традиціями, та зовнішні механізми координації, створені суспільством. Самоорганізація часто виникає спонтанно в кризові моменти, набуваючи стабільних форм і узгоджуючись з офіційними структурами. Наприклад, у радянській економіці існували неформальні соціальні відносини, такі як «одиловщина». Самоорганізація характерна для відкритих і динамічних систем, здатних адаптуватися, протистояти викликам, зберігати цілісність та змінювати структуру за потреби.

Організаційний механізм включає формальні інститути, необхідні для координації суспільних дій, зокрема права власності, владні структури та державний механізм. Також формується господарський порядок, що є частиною економічної системи та визначає реальні можливості використання обмежених ресурсів для досягнення соціальних цілей. Він тісно пов'язаний із суб'єктами господарювання, їхніми потребами та інтересами, а також суспільно-політичними інститутами, що формують основні риси економічної системи.

Рис.2. Формування моделі соціоекономіки та її вплив на розвиток соціальної системи.

Вивчення господарського порядку вимагає врахування інституційного критерію, тобто питання про те, хто і через які інститути здійснює координацію дій економічних суб'єктів. У цьому контексті в структурі економічної системи виділяють підсистеми прийняття рішень, інформації та мотивації. Є. Платова розглядає економічну систему як рамкову структуру господарських процесів і виділяє її підсистеми: система прийняття рішень, що охоплює інституційно-правові правила розподілу повноважень серед членів суспільства, де важливу роль відіграють відносини власності, які визначають характер взаємин (підпорядкування, стимулювання, авторитет); інформаційна підсистема, яка включає механізми збору, зберігання, передачі інформації та координує рішення; мотиваційна підсистема, що включає механізми реалізації рішень, як-от примус, матеріальні стимули, суспільну свідомість і традиції.

Відносини власності є ключовою категорією економічних систем, визначаючи, хто володіє та розпоряджається ресурсами, а також як розподіляється суспільне багатство. Вони впливають на соціальну стратифікацію, поділ суспільства на класи, а також визначають, хто здійснює економічну владу та управління.

Соціоекономіка об'єднує наведені механізми, які у своїй взаємодії мають забезпечувати стійкий розвиток. Елементи соціальної системи, такі як економічний, політичний, соціальний, екологічний та інші, взаємодіють між собою, а сила і наслідки цієї взаємодії залежать від стану суспільства та стабільності економіки. Соціальні зв'язки між індивідами сприяють спільній діяльності для досягнення загальних цілей та передбачають координацію підсистем. Крім цих підсистем, існують також соціальні структури, включно із соціальними контактами, статусами, ролями, контролем і стратифікацією.

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

На основі інтегративного підходу до аналізу взаємозв'язків між економічними й соціальними процесами та запропонованої структурно-логічної схеми формування моделі соціоекономіки та виявлення її впливу на розвиток соціальної системи важливо конкретизувати механізми взаємодії внутрішніх елементів соціоекономічної системи. Це дозволить краще зрозуміти механізми стійкого розвитку економіки в умовах нестабільності зовнішнього середовища; виявити основні механізми стійкості соціоекономіки; зробити акцент на важливості мереж соціальних відносин, довіри та співпраці для економічного успіху; обґрунтувати інтеграцію економічної ефективності з соціальними цілями; «перенести» людину в центр економічного процесу.

8. Висновки

Структурно-функціональна модель формування соціоекономіки та її впливу на розвиток соціальної системи допомагає впорядкувати співвідношення її основних елементів та виявити їхню роль у забезпеченні стійкості економічного розвитку. Економічна система формується під впливом базових суспільних цінностей, які проявляються через норми, правила, процедури та механізми, що закладені в організаційній культурі. Організаційна структура охоплює формальні та неформальні інститути, поєднуючи механізми самоорганізації та координації соціальних процесів. Організаційна культура, яка складається з основних цінностей, визначає механізми інтеграції економічних інтересів різних суб'єктів, відображаючи національні особливості соціально-економічного розвитку. Вона базується на принципах змішаної економічної системи, множинності форм власності та видів діяльності, а також на ринкових та державних механізмах регулювання. Господарський порядок є важливим елементом соціального порядку, який пов'язаний з потребами, інтересами, ресурсами економічних суб'єктів та суспільно-політичними інститутами. Він служить основою для визначення ключових характеристик економічної системи та є внутрішнім елементом поряд із політичними і культурними порядками та іншими соціальними цінностями.

Аналіз економічних систем потребує доповнення характеристиками, що пояснюють внутрішні механізми функціонування, національні особливості, закономірності трансформацій та умови рівноваги. До них належать такі фактори, як релігія, віра в особистість, мораль, справедливість, цінність праці, значення освіти, корисність, раціональність, ставлення до влади і демократії, соціальні зв'язки тощо. Ці елементи формують національну специфіку соціальної динаміки та пріоритети розвитку, задаючи орієнтири для досягнення суспільних цілей. Для ефективного впровадження інноваційної моделі сталого розвитку необхідна підтримка економічної системи в цілому, включно з державною політикою сприяння інноваціям, розвиненою інфраструктурою та ресурсами для досліджень і впровадження нововведень.

Список літератури:

1. Etzioni, A. (1996). *The New Golden Rule: Community and Morality in a Democratic Society*. New York: Basic Books, 314 p.
2. Weber, M. (1905). *Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus*. Available at: <https://www.jstor.org/stable/40621606>.
3. Bourdieu, P. (2002). *The Forms of Capital*. Available at: https://home.iitk.ac.in/~amman/soc748/bourdieu_forms_of_capital.pdf.
4. Durkheim, Émile (1893). *De la division du travail social*. Available at: https://education.persee.fr/doc/revin_17756014_1894_num_28_2_3050_t1_0188_0000_2
5. Parsons, T. (1937). *The Structure of Social Action*. Available at: https://books.google.com.ua/books?Id=f3hgbjtkfdec&printsec=front_cover&redir_esc=y
6. Fraser, N. (2013). *Fortunes of Feminism: From State-Managed Capitalism to Neoliberal Crisis*. Verso, London, 256 pp.
7. Polanyi, K. (1944). *The Great Transformation*. Available at: https://inctped.ie.ufrj.br/spiderweb/pdf_4/Great_Transformation.pdf.
8. O'Connor, J. (1973). *The Fiscal Crisis of the State*. New York: St. Martin's Press, 306 p.
9. Kahneman, D. (2011). *Thinking, Fast and Slow*. Available at: <http://dspace.vnbrims.org:13000/jspui/bitstream/123456789/2224/1/Daniel-Kahneman-Thinking-Fast-and-Slow-.pdf>.
10. Tversky, A., Kahneman, D. (1974). *Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases*. Available at: <https://www2.psych.ubc.ca/~schaler/Psyc590Readings/tverskykahneman1974.pdf>.
11. Thaler, R.H., Sunstein, C.R. (2008). *Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth and Happiness*. Yale University Press, New Haven, 293 pp.
12. Maslow, A. (1954). *Motivation and Personality*. Available at: <https://www.holybooks.com/wp-content/uploads/Motivation-and-Personality-Maslow.pdf>
13. Fukuyama, F. (1995). *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/5220667_Trust_The_Social_Virtues_and_the_Creation_of_Prosperty--A_Review_Article.
14. Галушка, З.І., Жук, Н.О. (2024). Підходи до визначення соціоекономічної парадигми як концептуальної моделі економічного розвитку. *Економічний простір. Збірник наукових праць*, № 192, С. 8-12. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.193.8-12>.
15. Acemoglu, D., Robinson, James A. (2013). *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*. Crown Currency, 544 p..
16. Acemoglu, D., Robinson, James A. (2019). *The Narrow Corridor: States, Societies, and the Fate of Liberty*. Viking, 576 p.

Interconnection of economic and social mechanisms in the innovative model of socioeconomics

Zoia Halushka

Faculty of Economics, Yriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine

ORCID: 0000-0003-0597-5221

Nazar Zhuk

Faculty of Economics, Yriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine

Abstract: The article examines the interconnection between economic and social mechanisms within the innovative model of socioeconomics, aiming to justify it as a model of sustainable economic development. The innovativeness of this approach lies in the fact that previous socio-economic research focused primarily on individual aspects of economic and social processes, considering them separately. A structural-logical scheme has been built to demonstrate the impact of socioeconomics on the functioning of the social system. It is shown that moral imperatives, legal norms, and ethical principles shape human obligations, while the value orientations of economic entities, aligned with cultural and moral standards, limit the selection of goals and means in the economic sphere. Together, they determine the organizational structure—formal and informal institutions that create mechanisms and ways of regulating economic relations, establishing political, economic, and cultural order. Socioeconomics, as an innovative model, is aimed at transforming the social system, making it more flexible and open to changes needed to ensure sustainable economic development. It acts as a tool enabling the social system to more effectively adapt to contemporary challenges such as social inequality, environmental changes, and other global issues that require the integration of social and economic goals. Key arguments supporting socioeconomics as an innovative model are presented: socioeconomics emphasizes that economic development is impossible without considering social factors; an important element of socioeconomics is environmental responsibility; it employs new managerial models that involve collaboration among the public, private, and civil sectors; it views human capital as a key resource for development; an essential aspect of socioeconomics is the utilization of international experience in socialization, where the integration of social programs into economic policy has proven successful, demonstrating the adaptation of innovative approaches to national conditions.

Keywords: socioeconomics, innovative economic development model, economic and social mechanisms, sustainable development, sustainable economic development models
